

ΚΥΡΑΔΕΣ — ΧΟΙΡΑΔΕΣ(1)

Ὁ διδάκτωρ κ. Δόλλιγκ ἐξήνεγκε τὴν ὀρθὴν παρατήρησιν, ὅτι ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Σαλαμίνας καὶ περὶ αὐτὸν πολλὰ ἀρχαῖα ὀνόματα διητηρήθησαν ἐπιμόνως μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν (2). Στηριζόμενος δὲ εἰς ταύτην τὴν παρατήρησιν, ἐξήνεγκε τὴν γνώμην, ὅτι αἱ δύο πρὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Σκαραμαγγᾶ κείμεναι νησίδες, αἵτινες δι' ἄλλους λόγους δὲν δύνανται νὰ εἶνε αἱ Φαρμακοῦσαι τῶν ἀρχαίων, ὡς ἐθεωροῦντο πρότερον, διητηρήσαν ἐν τῷ σημερινῷ ὀνοματι *Κυράδες* τὴν παλαιὰν ὀνομασίαν *Χοιράδες*, κατ' ὀλίγον μόνον παρηλλαγμένην.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τοῦ Δόλλιγκ. Ἐγὼ δὲ πιστεύω, ὅτι ἡ ὑπόθεσις αὐτοῦ αὐτὴ στηρίζεται περαιτέρω καὶ δι' ἀρχαίας τινὸς μαρτυρίας, ἣν δύναμαι νὰ ἐπικαλεσθῶ ὑπὲρ αὐτῆς.

Ἐῦρηνται δὴλα δὴ παρ' Αἰσχύλου ἐν τῇ γνωστοτάτῃ περιγραφῇ τῆς ἐν Σαλαμίनि ναυμαχίας καὶ οἱ ἐξῆς στίχοι:

... θάλασσα δ' οὐκέτ' ἦν ἰδεῖν,
ναυαγίων πλήθουσα καὶ φόνου βροτῶν.

Ἄκται δὲ νεκρῶν χοιράδες τ' ἐπλήθυον (3).

Δὲν ἔχομεν λοιπὸν ἐν τοῖς στίχοις τούτοις ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ ὑπόθεσις τοῦ Δόλλιγκ εἶνε ὀρθὴ καὶ ὅτι αἱ Κυράδες ἐκαλοῦντο πράγματι Χοιράδες ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις; Καὶ δὲν διατείνομαι μὲν, ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ πρέπει ἀπλῶς νὰ γράψωμεν διὰ κεφαλαίου γράμματος τὴν λέξιν *χοιράδες*, ὅπως ἐγκαθιδρύσωμεν οὕτω τὰς *Χοιράδας* εἰς τὸ αἰσχύλειον κείμενον. Τοιαύτη τις παρεμβολὴ τοπικῶν ὀνομάτων οὐ μόνον δὲν θάνταπεκρίνετο εἰς τὸ ποιητικὸν μεγαλεῖον τῆς περὶ τῆς νίκης διηγήσεως, ἀλλὰ θὰ ἦτο καὶ ξένη πρὸς τὴν στάσιν τοῦ λαλοῦντος βαρβάρου, εἰς οὗ τὸ στόμα ὁ Αἰσχύλος οὐδὲν κύριον ὄνομα οὔτε προσώπου οὔτε τοποθεσίας θέτει. Ὅπου καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τῆς νήσου Ψυταλλείας, ἐφ' ἧς διεκρίθη ὁ πολυτίμητος φίλος τοῦ ποιητοῦ, ὁ Ἄριστείδης, μένει ἀμνημόνευτον, δὲν δικαιούμεθα νὰ ἐλπίσωμεν ν' ἀνεύρωμεν μνειὰν ῥητῆν τῶν κατὰ τὸν ἀντίθετον ἔκπλου τοῦ σαλαμινίου στενοῦ κειμένων νησίδων. Ὁ ποιητὴς κατὰ τὴν γνώμην μου ἄλλο τι ἠθέλησε καὶ διανοήθη. Ἐπιβαλόμενος νὰ παραστήσῃ τὸν σκορπισμὸν τῶν νεκρῶν καὶ τῶν ναυαγίων καθ' ὅλον τὸ πεδῖον τῆς ναυμαχίας καὶ πέραν αὐτοῦ ἀκόμη ἀπὸ αἰγιαλοῦ εἰς αἰγιαλὸν καὶ ἀπὸ σκοπέλου εἰς σκόπελον, ἠδύνατο βεβαίως νὰ ἐκλέξῃ κατὰ βούλησιν πρὸς δῆλωσιν τοῦ πράγματος τὰς οἰ-

κείας ἐκφράσεις. Ἀντὶ λοιπὸν νὰ μεταχειρισθῇ ἄλλας λέξεις ἴσως μὲν οὐχ ἦττον ποιητικᾶς, ἀλλ' ὅμως ἀδιαφόρους, ἐξέλεξε πρὸς δῆλωσιν τῶν ἐννοιῶν τῆς *παράλλιας* καὶ τοῦ ἀπορροῶος βράχου ἀκριβῶς ἐκείνας τὰς λέξεις, αἵτινες ὑπεμίνησκον γνωστὰς τοποθεσίας περὶ αὐτὸν τὸν κόλπον, ἅτε οὐσαι ὁμώνυμοι πρὸς αὐτάς· τοιαῦται δὲ ἦσαν ἀφ' ἐνός μὲν ἐπὶ τῆς πειραιϊκῆς χερσονήσου ἡ Ἄκτῃ, ἀφ' ἐτέρου δὲ πρὸς τὴν Ἐλευσίνα αἱ *Χοιράδες*. Τοιοῦτός τις δὲ ὑπαινιγμὸς ἦτο πάντως εὐπρόσδεκτος παρὰ τοῖς ἀκροαταῖς τοῦ Αἰσχύλου, ὧν πολλοὶ εἶχον συμμετάσχει τῆς ἐνδόξου νίκης καὶ εἶχον ὑπάρξει αὐτόπται τοῦ θεάματος, οὗ τὴν εἰκόνα ἀνέπλασσε πάλιν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν ὁ ποιητὴς. Τὸ δὲ εἰπεῖν ὅτι τὰ ναυάγια καὶ οἱ νεκροὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐν Σαλαμίनि ναυμαχίας ἦσαν διεσκορπισμένοι ἀπὸ τῆς Ἀκτῆς μέχρι τῶν Χοιράδων δὲν ἦτο βεβαίως ὑπερβολὴ οὐδὲ δι' ἱστοριογράφον, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον διὰ ποιητὴν.

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

Εἰς Χωρικὴν

Σὰν ρίχνω τὸ πρῶτ' τὸ μάτι
στ' ἀγαπημένο σου σπιτάκι
ποῦ λάμπει στοῦ βουνοῦ τὴν πλάτη
σὰν τὸ λευκὸ περιστερᾶκι,

Καὶ μὲς στὸ πράσινο κηπάρι,
ποῦ ἡ γαζία ἀνθισμένη
μὲ τὰ λουλούδια τῆς σὲ ραίνει,
πηγαίνει κ' ἔρχεσαι μὲ χάρι!

Ἄχ, τότε μέσα μου ἀνθίζουν
ὅλα τοῦ Μᾶη τὰ λουλούδια
καὶ στὴν καρδιά μου μουρμουρίζουν
γλυκὰ τοῦ ἔρωτος τραγούδια.

Μή, τὸ χωριὸ σου μὴ τ' ἀφήσῃς!
στὴν ξενιτιά τί θ' ἀποκτήσῃς;
Τὸ ἄθος ποῦ στὰ ὄρη βγαίνει
ἡ πολιτεία τὸ μαραίνει.

Καὶ τὸ πουλάκι ποῦ φωνάζει
φαιδρὸ στὸ πράσινο χωράφι,
καὶ σὲ κλουβὶ ἀπὸ χρυσάφι
ἐὰν τὸ κλείσῃς θὰ στενάξῃ!

Σὲ ἀγαπῶ μέσα σ' αὐτὴ τὴν πλάση
ποῦ ἐγεννήθης κ' ἔχεις μεγαλώσει
κι' ἀπόκτησες τὴν ὠμορφιά τὴν τόση.
Αὐτοῦ τὰ πάντα ἔχεις ἀγάσει.

Σὲ ἀγαπῶ, χαριτωμένη κόρη,
μέσα σ' αὐτὸ τὸ σκιερὸ λαγκάδι
σὲ ἀγαπῶ μέσα σ' αὐτὰ τὰ ὄρη
ποῦ λούονται μὲ ροδὰ βράδου βράδου.

Σὲ ἀγαπῶ μ' αὐτὴ τὴν ἐκκλησία
μὲ τὸ ἀρχαῖό της κωδωνοστάσι
ποῦ χύνει εὐλογία μὲς στὴν πλάση
μὲ τὴ γλυκειὰ του κωδωνοκρουσία.

(1) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν ταῖς Mittheilungen τοῦ ἐνταῦθα γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου.

(2) Historische und philologische Ausätze grust Curtius. . . gewidmet. Die Meerenge von Salamis σ. 8.

(3) Αἰσχ. Πέρσ. στ. 419 κ. ἐ.